

Intervju z Lynne Segal

Nova knjiga Lynne Segal "Slow motion - changing masculinities, changing men" je skoraj tako polemična kot best-seller "Is the future female?". Luise Trewavas se z Lynne Segal pogovarja o moških, spolnosti in spreminjanju sveta.

Komu je knjiga namenjena?

Namenjena je tako ženskam kot moškim, ki želijo na drugačen način razmišljati o odnosu med ženskami in moškimi. Knjiga se ukvarja s spreminjanjem odnosa moči med moškimi in ženskami. Izraža spoznanje, da se moški, posebno, če jih ženske spodbujajo, lahko in se spremenijo, ravno tako kot se lahko (in se tudi so) spremenijo ženske. Spolna politika predstavlja samo konico feminizma. Knjiga pa govori o porajanju možnosti ustvarjalne spolne politike. Namenjena je moškim, ki želijo končati staro "vojno spolov", moškim, ki želijo biti moški na manj zatiralen način. Verjamem, da je osrednje izhodišče ženskega pričakovanja sreče in enakosti vprašanje, ali se moški lahko spremenijo in ali se bodo spremenili.

V razpravi ste se osredotočili na to, kako se je ta razprava spremenila v zahtevo po politični spolni identiteti žensk - to pomeni, da ženske lahko "postanejo lezbijke", antiseksistični moški pa "gayi"...

V spolni politiki je veliko prostora za moraliziranje, pojmovanje dobrega in slabega ter za poenostavljanje. Ob kritiziranju seksizma, heteroseksizma in moških nasploh je mogoče razviti lasten tip moralizma - videti vse ženske kot spodobne in dobre. To je bila tema knjige "Is the Future Female?", ki se je ukvarjala s premikom, ki je v začetkih feminizma potekal od tega, da je bila naša naloga borba s seksizmom le sanjati o ustvarjanju nove ženske in novega moškega in poudarjanju ločevanja od moških. Knjiga, o kateri govorimo, predstavlja razširitev teh argumentov. Problema moških in moškosti se ne da skrčiti na nekaj skupnih karakternih lastnosti, ki jih imajo vsi moški. Obstaja veliko različnih tipov moških. Prevladujoči imidž heteroseksualnih moških je npr. vedno bolj kritiziran zaradi naraščajoče in očitne realnosti homoseksualnih moških. Kritizirajo ga tudi druge etno-moške skupine, kjer za moške ni nič nenavadnega biti prijazen, artističen in čustven... Pomembno je opazovati te razlike, da vidimo, kako se stvari spreminjajo in težave pri teh poskusih spreminjanja stvari. Vsakodnevna moč

odnosa med spoloma ne obstaja le v srcih in dušah moških, ampak tudi v rutinskosti družine, na delovnem mestu, v ideologiji itd. Moškost ne dobiva teže in moči iz nečesa v notranjosti moškega. Težo in moč dobiva iz strukture in institucionalne zgradbe moške dominacije.

Nekatere feministke dokazujejo, da imajo moški od seksizma korist. Zakaj naj bi se torej spremenili?

Ne gre preprosto za primer, da vsi moški pridobivajo na isti način zato, ker so moški. Ženske trpijo bolj. Toda nekateri moški trpijo prav zaradi tega, ker so moški. Delno je tako zaradi ogromne razlike med našimi ideali moškega, ki naj bi bil mogočen, samozavesten in avtoritativen, in tem, kaj moški v resnici čutijo ter kolikšni so njihovi življenjski dohodki. Lahko so nezaposleni, lahko jih zaničujejo in lahko so tako zelo daleč od idealov moškosti. Sploh ni povsem nedvoumno, da za spremembo tega stanja ne vložijo nobenega napora; različni moški bodo v različnih situacijah pokazali različne stopnje napora.

Anti-seksističnim moškim je jasno, da bodo zaradi bližjega odnosa z otroki in zaradi možnosti izražanja njihovih čustev le pridobili. Na te moške v njihovih skupinah/razredih ni bilo tako močnega pritiska, naj se izkažejo kot "pravi moški", zato jim je lažje videti, kaj je narobe pri macho imidžu in moškosti. Drugim moškim je mogoče težje videti, kaj je narobe pri macho ali nasilnih moških, vendar je mogoče, da so prav ti moški najbolj nesrečni. Torej obstaja mnogo razlogov za to, da moški dojemajo sami sebe kot tiste, ki se želijo spremeniti; obstaja pa tudi že veliko moških, ki so željo po spremembi jasno izrazili.

V knjigi sem izpostavila dve osrednji vprašanji: ali se moški lahko spremenijo in ali so se moški spremenili? Prvič: tako kot se lahko spremenijo ženske, se lahko spremenijo tudi moški. Poglejte razlike med moškimi in spremembe v zadnji generaciji. V 50-ih letih je bilo za moške sodelovanje v skrbi za otroke in dojemanje očetovstva kot varovanje otrok nadvse nenavadno. Če v kazalu knjig, napisanih v 50-ih letih, pogledaš pod "očetje", lahko prebereš: "poglej pod "matere". Danes na očetovstvo ne gledamo več na ta ločevalen način. Majhno število moških je danes že popolnoma vključenih v skrb za otroka. Mnogo moških danes pravi, da si želi bližnjih stikov s svojimi otroki. Ko pa pogledate družbene spremembe, ki bi očetom omogočile več stikov z otroki, teh preprosto ni. V bistvu so se poslabšali pogoji - danes je vedno več finančnih pritiskov, večja je potreba po delu izven delovnega časa, kar pomeni, da so moški, ki imajo majhne otroke, večinoma odsotni z doma. Torej, ko vprašamo, ali so se moški spremenili, moramo videti tako vse socialne kot tudi duhovne dejavnike. Ti so zelo realna zunanja ovira za spremembo.

Izpostavili ste nekaj načinov, preko katerih bi se morale spremembe izvršiti. Ti pa so: krajši delovni čas, več skrbi za otroke, izboljšanje materinskega in očetovskega skrbstva...

Bolj ali manj so to zahteve gibanja za svobodo žensk v 70-ih letih, ko smo nameravali zrušiti pregrade med privatnim (domačim) in javnim življenjem na delu. Ženske so hotele biti sposobne igrati polno vlogo v obeh, kar je pomenilo, da bi morali v obeh sodelovati tudi moški.

Danes mnoge levičarske zahteve kot posebne vsebujejo tudi feministične zahteve. Posebno v prispevkih, ki ste jih postavili v "Beyond the Fragments", ste skoraj dobesedno povzeli besedilo skupine, kot je KP Velike Britanije. Kaj pa ženko gibanje? Se je situacija spremenila?

Žensko gibanje ne obstaja kot nekakšna samostojna konkretna celota. Obstaja pa mnogo konkurenčnih idej in praks feminizma. Delno je žensko gibanje doseglo uspeh tudi zaradi vedno večjega števila feminizmov - obstajala je raznolikost mnenj, npr. razvoj črnkega feminizma.

Na splošno pa je optimizem v radikalni politiki upadel. Večina feministk je bila v začetku vključena v nacionalne politične aktivnosti, ki so potekale okrog starih feminističnih centrov, skupnosti vzgojiteljic, del bolj splošnega lokalnega radikalizma pa je bil vključen v centre za svetovanje, projekte samopomoči... Z vzponom thacherizma je veliko optimistične energije v teh projektih zamrlo. Ko sem s Sheila Rowbotham in Hilary Wainwright pisala "Beyond the Fragments", smo bile pozorne na vse te pozitivne zveze, toda, kar smo opisovale, je bil začetek konca teh bojov. Tega takrat nismo vedele! V 70-tih letih je bilo vprašanje nasilja vprašanje, kako opogumiti ženske, da bi se nasilju uprle in dosegle več kontrole nad našimi lastnimi telesi in našimi lastnimi življenji. Toda v 80-ih letih so se feministke začele bolj osredotočati na ženske kot žrtve moškega nasilja. To je tudi razlog, da je prišla v ospredje posebna analiza spola, in sicer tip radikalne feministične analize spolnosti. Ta analiza pa v ospredje ne postavlja trenutno najbolj radikalnega mišljenja o spolnosti, ampak tradicionalno; tako, da je ženska v vsakem primeru žrtev spolnosti. Daleč od tega, da bi pristajale na dominantno imagerijo in diskurz o seksualnosti, ki predpostavlja, da so moški močni - morale bi se mu zoperstaviti! To nas pripelje nazaj k vojni spolov, kar je po mojem mnenju pred-feministično in eden od načinov, na katere so ženske skorajda sprejele podrejeno vlogo, rekoč, "ali niso moški grozni!"

Prav tem idejam so v 70-ih feministke poskušale nasprotovati z izpostavljanjem mita o vaginalnem orgazmu, z zagovarjanjem aktivne ženske spolnosti ter se borile za pravico razpolagati s svojim lastnim telesom. Delno je bil to korak naprej od idej spolne svobode v 60-ih letih, vendar pa so seksizem teh idej hkrati tudi kritizirale. Seksizem heteroseksualcev ni neizbežen; lahko pa si (kljub težavam) predstavljamo bolj enakopraven medsebojen odnos med moškimi in ženskami. Prav tako lahko s pomočjo spolnosti lezbijk zagovarjamo od moških ločeno žensko spolnost. V 70-ih letih se nismo zanimale za vprašanje "ali niso moški grozni", pač pa za spremembo sveta.

Na zadnji nacionalni konferenci za svobodo žensk leta 1978 v Birminghamu je mnogo feministk odkrilo, da so načini, s katerimi razumemo osnovno vprašanje ženske zatiranosti, neverjetno različni. Razprava se je vrtela okrog vprašanja, ali je heteroseksualnost rdeča nit oz. osnovni izvor ženske zatiranosti. Če heteroseksualnost je osnovni izvor, potem bi morala osnovna aktivnost feministk postati ločevanje od moških, zavračanje moških in moške spolnosti. Čeprav je seksualnost središče ženske zatiranosti, je za večino socialističnih feministk to središče, zaradi njene povezanosti z bolj splošno odvisnostjo žensk. Ni ga mogoče ločiti od dejstva, da je v domačem okolju večina žensk odvisna od moških, da imajo ženske manj priložnosti ali so kulturno podcenjene. Podrejenosti žensk ni mogoče zreducirati na spolnost. Obstaja osnovna razlika med mano in Sheilo Jeffreys, ki bi zagovarjala, da je prav spolnost tista, ki žensko podreja.

Kako ženske sprejemajo izziv seksistične heteroseksualnosti?

Mislim, da s tem, ko postajamo neodvisne, samozavestne in močnejše kot ženske, in kot posameznice pridobivamo večjo oblast nad našo spolnostjo in vse pridobivamo bitko s tistimi dominantnimi imidži in predstavami spolnosti, ki so tako seksistične kot heteroseksistične. Naše vsakodnevne izkušnje s spolom in spolnostjo nam kažejo na to, da ideologija ne ustreza izkušnjam žensk, pa tudi mnogim izkušnjam moških ne. Če pogledaš moško literaturo in pisanje, celo pisanje največjih macho-moških, odkriješ, da veliko njihovih spolnih izkušenj pravi, da uživajo biti pasivni. Hočejo biti varovani in varovati. Pomembno je, da za seksističnimi predstavami o spolnosti vidimo mitologijo.

Na žalost mislim, da nekatere feministke spolno mitologijo preprosto sprejemajo kot resničnost, tako, da je ideološko spoznano kot resnično in pri tem ne napravijo nobene razlike. Mislim, da je boj v veliki meri kritika te ideologije in poudarjanja zapletenosti spolnosti. To je tisto, kar sama resnično ves čas počnem. Poudariti skušam

zapletenost in v tej zapletenosti možnosti za spremembo. To niso lahki načini spremembe. Sprememba nikoli ni lahka. Gre tudi za vprašanje občutka lastne poti pri tem. Ideologija in diskurzi moškosti, ženskosti in spolnosti NE ustrezajo našim izkušnjam, videti pa je, da nam odpirajo področje, kjer bi se lahko borili za spremembe. Kar vas motivira k spremembi, je to, da se tisto, kar hočete, ne ujema s tistim, kar so vam določili kot mogoče. Zdi se, da nam daje možnost ustvarjanja novih načinov vzpostavljanja zvez in novih pomenov.

Ne strinjam se s tistimi, ki bi hoteli s problemi pornografije, ki so v tem, da nas obkrožajo ekstremni seksisti, spolno eksplicitno predstaviteljev žensk, opraviti s klici po državni cenzuri. Državna cenzura je po navadi napadala lezbijke in gaye in vsakršno obliko ne-družinske spolnosti, podpirala pa naj bi patriarhalno obnašanje. V zvezi s pornografijo bi morali na splošno napadati seksizem, tako v policijskih in roparskih filmih kot v romantično domišljjskih televizijskih limonadah in spolno-eksplicitnih materialih. Zame so vsi enako pomembni. Vladajočemu seksističnemu imidžu pornografije bi moralo zoperstaviti drug seksualno ekspliciten material.

"Pozitivni imidž", tip pristopa k pornografiji?

Da. Prav to je zagovarjala skupina lezbijk iz Amerike. Gayle Rubin, Pat Califa, Ann Sintow - vse trdijo, da je tisto, kar moramo narediti, ustvarjati naše lastne, drugačne podobe ženske seksualnosti. Obstajajo drugačne poti - s poučevanjem o spolnosti, z neposrednimi akcijami odstranjevanja nezaželenega seksističnega materiala z mest, na katerih jih nočemo, npr. z delovnih mest, oglasnih desk, od koderkoli. Zdi se odveč omejiti našo jezo le na seksistično predstaviteljev eksplicitne seksualnosti. Če bi preprosto odstranili le spolno eksplicitni material, bi se vrnili nazaj v 50. leta, ki pa za ženske niso bila imenitna. Vsekakor pa to NI bil čas, ko ženske niso bile zlorabljene, posiljevane ali tepene. Verjeti, da v teh državah, kjer nimajo spolno eksplicitnega materiala, ni nasilja nad ženskami, ni poniževanja žensk, je čista neumnost. Mislim, da se moramo vprašati, zakaj nas eksplicitni seksualni material veliko bolj žali kot seksizem Bride katalogov, ali druge stvari, ki nas dnevno obkrožajo in poudarjajo moč, avtoriteto in osrednje mesto moških. Razumeti moramo, zakaj ženske kupujejo ljubezenske romane. Mislim, da zato, ker hočemo, da se moški do nas obnašajo arogantno, porogljivo in zaničevalno, kot to opisujejo v ljubezenskih romanih. Mislim, da je potrebno poudariti povezave med seksističnimi predstavami v pornografiji in seksizmom, sploh pa tudi izpostaviti nekaj problematičnih vprašanj o spolnosti in fantazijskem življenju žensk. Mogoče pa je, da se ne ujema povsem z našim femin-

ističnim scenarijem. Med našo fantazijo in realnostjo ni enostavne povezave. Naše fantazije ne ustrezajo nujno tistemu, kar bi nam ugajalo v realnosti in mogoče bolj ustrezajo scenariju iz otroštva.

Na nesrečo se v medijskih predstavah feminizma njegovi argumenti zvedejo na en sam poseben tip feminizma: ne-spolni. Ta tip radikalnega feminizma se smatra za feminizem.

Delno je to tudi razlog, da se danes mnogi ljudje, ki sodelujejo pri delu za realizacijo ženskih interesov, ne izrekajo za feministe. Današnji problemi so seveda drugačni od tistih pred desetimi leti. Znebiti se moramo Thacherjeve. Del feministične retorike s konca 70-ih let je postala večja polarizacija med moškim in žensko. Veliko žensk se nima za feministke in veliko delavk se v feminizmu ne najde. Saj delimo skupno usodo z moškimi v naši skupini. Če smo torej žene rudarjev in če naši možje izgubijo službo, bo boj za rudarske jaške postal osrednji problem. Zdi se mi, da interesi žensk ne bodo vezani le na vprašanje spola, ampak na skrb za dom, otroke in skupnost. V tem pomenu je vsako izhodišče feministično, saj so ženske v vse to tudi vpletene.

Vendar nekaj radikalnih feministk trdi, da je za ženske GLAVNO izhodišče nasilje moških.

Mene so zelo močno kritizirali zaradi mojih pogledov na nasilje. Verjamem, da problem nasilja ne izhaja zgolj iz spolnega razmerja. Če moškost enačimo z nasiljem, potem ne vemo mnogo ne o moškosti ne o nasilju. Med nasiljem in socialno konstrukcijo moškosti sicer obstaja zveza, vendar pa obstajajo tudi nežni in nenasilni moški. Nasilne so lahko tudi ženske. Nasilje je produkt nasilne družbe, je produkt zatiranja in deprivacije. Toda to je za nekatere feministke sila sporno. Kot je ogromno moških, ki so vpleteni v spolno zlorabo otrok, tako tudi feministične izjave, da lahko vsak moški postane zlorabitelj otrok, ne pomagajo ravno veliko pri razumevanju spolne zlorabe otrok. Celoten kontekst moško dominantne družbe seksizma in razumevanja spolnosti je odločilen za razumevanje vprašanja, zakaj se zloraba otrok in seksualno nasilje nasloh pojavljata. Ne morem pa mimo (čeprav to nekatere druge feministke lahko) drugih dejavnikov, na katere so opozorile raziskave, da so zlorabljevalci bili kot otroci tudi sami zlorabljeni; ali pa drugih vzrokov za dejanja, ki so jih zagrešili pod vplivom stresa zaradi nezaposlenosti ali zaradi neskladja med njihovimi ideali in njihovim stvarnim življenjem. Vse to pripomore k nastajanju moškega nasilja. Vendar pa ga to seveda ne opravičuje. Za ta tip nasilja ni nikoli nobenega opravičila. Vsekakor pa moramo

razumeti ta dejstva, kajti če jih ne moremo razumeti, ne moremo proti temu nič storiti. Moških pa ne moremo kar odpraviti.

Iz revije Rouge, Issue 2, Spring 1990

Prevedla Jerneja Sever